

Νόμος για τα SLAPPs: Μια σημαντική θεσμική νίκη για τους δημοσιογράφους και την ελευθερία του Τύπου

Η ψήφιση από τη Βουλή την Παρασκευή, 31 Ιουλίου, του νέου θεσμικού πλαισίου για την προστασία από τις Στρατηγικές Αγωγές προς Αποθάρρυνση της Συμμετοχής του Κοινού -τις γνωστές αγωγές SLAPPs- αποτελεί μια ουσιαστική παρέμβαση υπέρ της ελευθερίας του Τύπου, της δημοσιογραφικής έρευνας και του δικαιώματος των πολιτών στην ενημέρωση.

Πρόκειται για μια ιδιαίτερα θετική εξέλιξη, καθώς στο τελικό νομοθετικό πλαίσιο έγιναν δεκτές καίριες θέσεις και προτάσεις που διατύπωσε η ΕΣΗΕΑ τόσο κατά τη δημόσια διαβούλευση όσο και κατά την κοινοβουλευτική διαδικασία. Συγκεκριμένα:

1.Προστασία και για τις αμιγώς εσωτερικές υποθέσεις

Σχετικά άρθρα: 1 και 3

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι οι εγγυήσεις προστασίας δεν περιορίζονται μόνο στις υποθέσεις με διασυνοριακές επιπτώσεις, όπως επιβάλλει το ελάχιστο πλαίσιο της ευρωπαϊκής Οδηγίας. Το νέο πλαίσιο επεκτείνεται ρητά και στις αμιγώς εσωτερικές υποθέσεις, δηλαδή στις αγωγές που ασκούνται και εκδικάζονται αποκλειστικά στην Ελλάδα.

Με τον τρόπο αυτό, οι Έλληνες δημοσιογράφοι, οι εργαζόμενοι στα Μέσα Ενημέρωσης, οι εκδότες, οι ερευνητές και όλοι όσοι συμμετέχουν στον δημόσιο διάλογο μπορούν να επικαλούνται τις προβλεπόμενες εγγυήσεις και όταν δεν υπάρχει κανένα διασυνοριακό στοιχείο. Η επέκταση αυτή αποτυπώνεται ήδη στον σκοπό του νομοθετήματος και στο πεδίο εφαρμογής του.

2.Ταχεία διαδικασία απόρριψης και έλεγχος της καταχρηστικότητας

Σχετικά άρθρα: 5, 6 και 7

Θεσπίζεται ειδική διαδικασία έγκαιρης απόρριψης μιας αγωγής όταν αυτή είναι προδήλως απαράδεκτη ή προδήλως αβάσιμη. Ο εναγόμενος μπορεί να υποβάλει σχετική αίτηση μέσα σε τριάντα ημέρες από την επίδοση της αγωγής, ενώ προβλέπονται ιδιαίτερα σύντομες προθεσμίες για την απάντηση του ενάγοντος, τον προσδιορισμό της συζήτησης και την έκδοση της απόφασης.

Η ρύθμιση αυτή είναι αποφασιστικής σημασίας, επειδή η ίδια η μακροχρόνια δικαστική ταλαιπωρία αποτελεί πολλές φορές βασικό όπλο με το οποίο επιχειρούν να φιμώνουν και να κρατούν ομήρους τους Δημοσιογράφους όσοι ασκούν αγωγές SLAPP.

Παράλληλα, το δικαστήριο μπορεί να εξετάσει αυτοτελώς εάν η δικαστική διαδικασία είναι καταχρηστική, με βάση τα χαρακτηριστικά και τους δείκτες που προβλέπει ο νόμος, και να επιβάλει τις αντίστοιχες κυρώσεις. Το άρθρο 7 ρυθμίζει ειδικά και την κατανομή του βάρους απόδειξης, ώστε η διαδικασία προστασίας να είναι πραγματική και όχι απλώς διακηρυκτική.

3.Δυνατότητα προστασίας και στις ήδη εκκρεμείς δίκες

Σχετικό άρθρο: 6, όπως συμπληρώθηκε με τη μεταβατική ρύθμιση για τις εκκρεμείς υποθέσεις

Μετά τις παρεμβάσεις της ΕΣΗΕΑ στη δημόσια διαβούλευση και στην αρμόδια Επιτροπή της Βουλής, για λόγους ισονομίας, ο Υφυπουργός Δικαιοσύνης κ. Ιωάννης Μπούγας αποδέχθηκε το αίτημα να μην αποκλειστούν από την προστασία οι συνάδελφοι των οποίων οι υποθέσεις βρίσκονται ήδη ενώπιον των δικαστηρίων.

Για λόγους ισονομίας, ενσωματώθηκε η δυνατότητα να εξετάζεται εάν συνιστά καταχρηστική αγωγή SLAPP και μία υπόθεση η οποία είναι ήδη εκκρεμής σε πρώτο ή και σε δεύτερο βαθμό.

Η παρέμβαση αυτή έχει ουσιώδη πρακτική και συμβολική αξία. Θα

ήταν άδικο οι δημοσιογράφοι που έχουν ήδη υποστεί πολυετή δικαστική πίεση και οικονομική εξουθένωση να στερηθούν τις νέες εγγυήσεις μόνο και μόνο επειδή η αγωγή εναντίον τους ασκήθηκε πριν από την έναρξη ισχύος του νέου πλαισίου.

4.Δικαίωμα παρέμβασης των δημοσιογραφικών Ενώσεων

Σχετικό άρθρο: 12

Το νέο πλαίσιο αναγνωρίζει τη δυνατότητα σε ενώσεις, οργανώσεις, συνδικαλιστικούς φορείς και νομικά πρόσωπα, στους καταστατικούς σκοπούς των οποίων περιλαμβάνεται η υπεράσπιση των δικαιωμάτων όσων συμμετέχουν στον δημόσιο διάλογο, να παρεμβαίνουν στις σχετικές δίκες υπέρ του εναγομένου.

Η ΕΣΗΕΑ και οι άλλες δημοσιογραφικές Ενώσεις μπορούν, με τη συναίνεση του συναδέλφου, να παρεμβαίνουν στις διαδικασίες έγκαιρης απόρριψης, αναγνώρισης της καταχρηστικότητας και λήψης προσωρινών μέτρων.

Η διάταξη αυτή αναγνωρίζει έμπρακτα ότι μια αγωγή SLAPP δεν αποτελεί αποκλειστικά ιδιωτική διαφορά μεταξύ δύο προσώπων. Αφορά συνολικά την ελευθερία του Τύπου, το δικαίωμα της κοινωνίας στην ενημέρωση και τη δυνατότητα των δημοσιογράφων να ερευνούν και να δημοσιεύουν χωρίς τον φόβο οικονομικής και δικαστικής εξόντωσης.

5.Σαφής και ευρύς ορισμός των υποθέσεων δημοσίου συμφέροντος

Σχετικό άρθρο: 4

Εξαιρετικά σημαντικός είναι ο σαφής προσδιορισμός της έννοιας του «θέματος δημοσίου συμφέροντος». Στον ορισμό περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, ζητήματα θεμελιωδών δικαιωμάτων, δημόσιας υγείας, ασφάλειας, περιβάλλοντος και κλίματος, δραστηριότητες δημόσιων προσώπων, υποθέσεις που εξετάζονται από τις νομοθετικές, εκτελεστικές ή δικαστικές αρχές, καθώς και καταγγελίες για διαφθορά, απάτη, ποινικά αδικήματα και διοικητικές παραβάσεις.

Περιλαμβάνονται ακόμη ζητήματα που σχετίζονται με την προστασία της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και η καταπολέμηση της παραπληροφόρησης.

Ο ορισμός αυτός συμπυκνώνει βασικούς άξονες της ευρωπαϊκής νομολογίας και προσφέρει στα δικαστήρια ένα σαφέστερο πλαίσιο για την αναγνώριση της δημοσιογραφικής και κοινωνικής σημασίας μιας δημοσίευσης ή δημόσιας παρέμβασης.

Η καθοριστική παρέμβαση της ΕΣΗΕΑ

Η ΕΣΗΕΑ με δημόσιες παρεμβάσεις της πριν από την κατάθεση του σχεδίου νόμου, με συναντήσεις και πρωτοβουλίες σε θεσμικά όργανα επιδίωξε την μέγιστη δυνατή προστασία των συναδέλφων. Στη συνέχεια κλήθηκε και συμμετείχε στη διαδικασία ακρόασης των αρμόδιων Επιτροπών της Βουλής, παρουσίασε τις θέσεις του δημοσιογραφικού κόσμου και απάντησε στα ερωτήματα των εκπροσώπων των πολιτικών κομμάτων, αναδεικνύοντας τις πραγματικές συνέπειες που έχουν οι καταχρηστικές αγωγές στην καθημερινή εργασία των δημοσιογράφων. Στις συνεδριάσεις συμμετείχε και ο αρμόδιος Υφυπουργός Δικαιοσύνης κ. Ιωάννης Μπούγας.

Η αποδοχή σημαντικών προτάσεων της ΕΣΗΕΑ αποδεικνύει ότι η τεκμηριωμένη συνδικαλιστική παρέμβαση μπορεί να επιφέρει ουσιαστικές αλλαγές στη νομοθεσία και να ενισχύσει την προστασία των εργαζομένων στην ενημέρωση.

Εκατοντάδες συνάδελφοί μας έχουν βρεθεί αντιμέτωποι με αγωγές και υπέρογκες χρηματικές αξιώσεις, όχι επειδή παραβίασαν τους κανόνες της δημοσιογραφικής δεοντολογίας, αλλά επειδή ερεύνησαν, αποκάλυψαν, άσκησαν κριτική ή έφεραν στο φως υποθέσεις δημοσίου ενδιαφέροντος.

Οι αγωγές SLAPP επιχειρούν να μετατρέψουν το κόστος και τον φόβο της δικαστικής διαδικασίας σε μηχανισμό λογοκρισίας. Στόχος τους δεν είναι η δικαστική δικαίωση του θιγόμενου, αλλά η εξάντληση, ο εκφοβισμός και η σιωπή του δημοσιογράφου.

Η ψήφιση του νέου πλαισίου αποτελεί, επομένως, μια πραγματική και ουσιαστική θεσμική κατάκτηση. Δεν λύνει αυτομάτως όλα τα προβλήματα ούτε αίρει την ανάγκη συνεχούς επαγρύπνησης. Δημιουργεί, όμως, συγκεκριμένα εργαλεία προστασίας, αναγνωρίζει τον συλλογικό ρόλο των δημοσιογραφικών Ενώσεων και στέλνει ένα σαφές μήνυμα:

Η δημοσιογραφική έρευνα, η κριτική και η αποκάλυψη υποθέσεων δημοσίου συμφέροντος δεν μπορούν να φιμώνονται με καταχρηστικές αγωγές και εξοντωτικές οικονομικές απαιτήσεις.

Η ΕΣΗΕΑ θα παρακολουθεί στενά την εφαρμογή του νέου πλαισίου, θα παρεμβαίνει όπου απαιτείται και θα συνεχίσει να βρίσκεται στο πλευρό κάθε συναδέλφου που διώκεται για την άσκηση του δημοσιογραφικού λειτουργήματος.

Η ελευθερία του Τύπου δεν είναι συντεχνιακό προνόμιο των δημοσιογράφων. Είναι θεμελιώδες δικαίωμα ολόκληρης της κοινωνίας.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ